

VRAGEN EN KORTE MEDEDELINGEN

*Afwijkende bloei van
Zweedse Kornoelje.*

Zweedse Kornoelje. Op 3 Juli vond ik in de Zeijer Strubben te midden van de duizenden Zweedse kornoeljes, die in dat prachtige natuurmonumentje groeien, een exemplaar met een zeer afwijkende bloeiwijze. In plaats van het normale witte 4-bladige omwindsel was hier een samengestelde bloeiwijze ontstaan met 8 grote witte en vele kleine groenige schutbladen. De beide onderste van de 8 grote hadden meer dan $2 \times$ de normale lengte en breedte en droegen elk in hun oksel een gesteelde bloeiwijze met groenige schutblaadjes. Een halve cm hoger aan de stengel volgden 4 witte schutbladen, ieder met 1 of 2 bloempjes in de oksel, terwijl de bloeias enkele mm hogerop werd afgesloten door een bloemgroepje met 4 groenige schutblaadjes.

J. W.

Vogels, die last van koude voeten hebben. Mijn voedertafel werd gedurende de vorige winter bezocht door 8 koolmezen, 4 pimpels, 4 merels en een roodborstje. De tafel heeft een houten blad met opstaande rand, zodat het voedsel er niet af kan waaien. Tijdens de felle vorst, vooral als het blad bedekt was met een laagje er op vastgevroren sneeuw, stonden de merels en de roodborst op één poot op de tafel te eten, een wel wat ongemakkelijke houding bij dat werk. Ze moeten de koude van de tafel wel onmiddellijk gevoeld hebben, want zodra er een op neerstreek, werd een poot in de veren getrokken. Midden op de dag, als de winterzon de tafel wat verwarmde, werd er geen poot ingetrokken. Dat de reflex om de poot in te trekken wel heel sterk was, bewijst het volgende: Een oude ♂ merel, die zich op één poot staande, op de tafel bevond, wilde wegvliegen, sprong daartoe op de opstaande rand, kwam op beide poten daar neer, doch vóór hij zich afzette, trok hij nog gauw een poot omhoog, zij het dan ook slechts een deel van een seconde.

En nu de mezen. Geen enkele van hen scheen last van koude voeten te hebben. Nooit heb ik ze op één poot op de tafel zien staan. Het komt mij onwaarschijnlijk voor, het verschil in gedrag te zoeken in de bouw der poten. Zouden de tenen van mees en roodborst zoveel verschillen, dat de ene de koude ondergrond niet en de andere die wel voelt? M.i. ligt de verklaring van het verschijnsel in de verschillende wijzen van rusten. Merels en roodborstjes slapen meestal op één poot op een tak staande; de mezen brengen de nacht door in een holte, gedrukt tegen de bodem en zijn dus niet gewend om op één poot te staan. Dat de mezen soms in heel kleine gaatjes kruipen om te overnachten blijkt wel uit het feit, dat we een koolmees konden herkennen aan zijn staart, die hij als een Turks kromzwaard achter zich droeg, een misvorming, veroorzaakt door het geregeld slapen in dezelfde te nauwe ruimte.

Harderwijk.

A. A. TJITTES.

Vogels, die sneeuw eten en een roodborstje, dat al vliegende drinkt. Toen het de vorige winter hard begon te vriezen, was al spoedig de naast bijgelegen drinkplaats voor de vogels uit mijn tuin een bijt in de stadsgracht op 60 m afstand, die door de brandweer opgehouden werd. Ik twijfel er aan, of zij wel druk gebruik van deze bijt gemaakt hebben. Niet alleen was er een druk verkeer van schaatsenrijders, maar ook is een gat in het dikke ijs met loodrechte wanden geen ideale drinkplaats voor een vogel.

Vooral tegen het einde van de vorstperiode zag ik in mijn tuin, dat de vogels sneeuw aten. Merels en roodborstje, kool- en pimpelmezen en vinken stilden op die manier hun dorst. Soms pikten ze de sneeuw van een tak, waarop ze zaten; dan weer namen ze snavel vol pasgevallen sneeuw van de grond op. In Maart, toen de zon wat meer kracht kreeg en de sneeuw op het dak van een schuurtje in de namiddag deed smelten, zag ik mijn roodborstje vaak in een boom naast het schuurtje zitten, $\frac{1}{2}$ m lager dan de rand van het dak, waaraan geen goot was. Telkens vloog het naar die rand, bleef daar vleugeltrillend even onder zweven om dan weer op zijn zitplaats terug te keren. Weldra was het mij duidelijk, dat zijn fladdervluchten de droppels golden, die van de rand afdroepen en die het in de vlucht opving. Deze manier van drinken kostte het roodborstje zeker veel meer energie dan het nuttigen van sneeuw, welke stof het dus maar een heel slecht surrogaat voor water vond. Ook de merels verkozen water boven sneeuw en streken neer op het onderste gedeelte van het dak; waarvan de sneeuw reeds was afgedooid en waar ze het aflopende water trachtten te bemachtigen bij het zien van welke bezigheid ik onwillekeurig moest denken aan het verhaal van de ooevaar, die door de vos op soep in een plat bord onthaald werd. De vorst maakte tegen de avond aan het drinkgelag een einde, doch zodra de volgende middag het water van de dakrand begon af te druipen, was het roodborstje weer present. De

merels, die het roodborstje niet konden navolgen in zijn manier van drinken en op het dak slechts weinig water naar binnen kregen, waren niet zulke trouwe bezoekers.

Harderwijk.

A. A. TJITTES.

Anomia ephippium L. In aflevering XII van de „Fauna van Nederland” kunnen wij lezen, dat *Anomia ephippium* L. (Mollusca, Lamellibranchiata) op onze kust kan worden aangetroffen na een vervoer per wierbos e.d. en voorts een enkele maal in de Oosterschelde, gezeten op uit Frankrijk ingevoerde zaaioesters. Het betreft dus meer een toevallige bezoeker dan een autochtoon element van de Nederlandse fauna. Dergelijke soorten bereiken doorgaans onze kust niet of ternauwernood in levende toestand, terwijl van voortplanting binnen onze territoriale wateren zelden of nooit sprake is.

Van *Anomia ephippium* nu is vastgesteld, dat dit dier hier bij uitzondering wel tot voortplanting komt. Zo vond ik in December 1937 een jonge *Anomia* op een van de gekalkte dakpannen, welke door de Zeeuwse oesterkwekers als collecteurs worden gebruikt. Stellig was dit een nakomeling van *Anomia*'s vastgehecht op uit Frankrijk in het voorjaar van 1937 geïmporteerde zaaioesters.

Sedert dien kwamen mij tot voor kort geen in Zeeland geboren *Anomia*'s meer onder ogen. Voorjaar 1947 werd wederom een bescheiden aantal *Anomia*'s ingevoerd met een partij oesters uit Arcachon. De Zeeuwse kwekers kennen deze „luzettes” of „Franse slippers” zeer wel, maar daar zij weten, dat dit dier zich hier niet thuis gevoelt, verontrusten deze blinde passagiers hen niet. De zeer warme zomer van 1947 nu is de voortplanting van *Anomia* stellig ten goede gekomen. In monsters van mosselschelpen welke begin Juli 1947 als collecteurs op de oesterpercelen waren uitgezaaid, trof ik in November 1947 bij herhaling een jonge *Anomia ephippium*, van circa 1 cm diameter. Wij zullen afwachten of deze jonge dieren hier kunnen overwinteren, want het is interessant te weten of de winterkoude dan wel als regel onvoldoend warme zomers uitbreiding van het areaal naar onze wateren in de weg staat. Daar de Franse oesters reeds als consumptie-oesters verkocht zijn, leven thans uitsluitend een aantal *Anomia*'s van slechts enkele maanden oud in de Oosterschelde.

P. KORRINGA.

Hoge vloed te Scheveningen. Bij een strandwandeling in de avond van de 8ste Juli 1948 langs het Zuiderstrand te Scheveningen na de zeer hoge vloed, vond ik zeer vele inktvischilden (*Sepia officinalis* L.) van een paar cm tot volwassen exemplaren toe, dikwijls zeer gaaf. Tevens lagen er massa's eiernesten van de wulk (*Buccinum undatum* L.). Op de rode vond ik, lopend langs het Noorderstrand, een paar km ten Noorden van Scheveningen dicht bij de Wassenaarse slag, een jonge pasgeboren bruinvis; de lengte was precies 70 cm, gemeten van de snuitpunt, links langs de rugvin tot de staartpunt. De ongeveer 20 cm lange navelstreng was nog aanwezig. Het exemplaar bevond zich reeds in geringe staat van ontbinding en lag hoog op het strand tegen de duinen aan, het zal dus wel ook de 8ste aangespoeld zijn.

Den Haag.

A. C. VAN BRUGGEN.

De eieren van de Pauwoogpijlstaart. Bij het lezen van de mededeling van Prof. Tinbergen over de Pauwoogpijlstaart, herinnerde ik me ineens dat ik twee jaar geleden op Ameland een groepje van ongeveer 20 eieren van deze vlinder vond! Ik heb er toen nooit bij stilgestaan dat dit abnormaal was. Wel was er voor mij iets anders ongewoon bij deze vondst. De eieren zaten n.l. op de schors van een den, ongeveer op ooghoogte en dus ver van de levende naalden. Het was in een dennebos en er stonden geen wilgen of populieren vlak bij. Mijn eerste gedachte was dus aan de dennenpijlstaart en ik verwonderde mij over de lange afstand die de jonge rupsen moesten afleggen om de naalden te bereiken.

Na een paar dagen kwamen de eieren uit en de rupsjes begonnen zelfs iets te eten van de sparretakjes die ik ze gaf. Ik kon duidelijk de beschadiging zien van de toppen der naalden. De eetlust was evenwel niet erg groot, maar ik dacht dat ze misschien toch eerst een bepaalde afstand moesten afleggen voor ze goed gingen eten.

Samen met andere rupsen en dus ook andere bladeren nam ik ze mee naar huis en nu bleek dat ze graag wilg lustten en zich verder ontwikkelden tot pauwoogpijlstaarten, tot en met de vlinder.

Dat door een soort van legnood de vlinder haar eieren op een verkeerde plaats legt komt wel meer voor, maar dat ze er zo'n duidelijk groepje van maakt is toch wel opmerkelijk. Als ze na elk ei instinctief gedwongen is te vliegen, moet ze zich dus in 't geheel niet hebben kunnen verplaatsen, wat alleen in evangenschap te verwachten is.

Een deel van het groepje lege eischalen heb ik nog bewaard. Er zitten 10 stuks tegen elkaar aan en nog drie er boven op.

Leeuwarden.

G. VAN MINNEN.

Zouden deze eieren misschien van een wijfje met onvoldoend gestrekte vleugels afkomstig zijn geweest?

N. T.

BOEKBESPREKING

Het Princehof, samengesteld door E. ZANDSTRA. Het Hollandse Uitgevershuis, Amsterdam. Prijs f 12.50.

Een mooi en belangrijk boek, voorzien van vele foto's en enkele kaarten, over de „Oude Venen” in Friesland, (Princehof, Groene Deken en Saiterpetten), een uitgestrekt moerasgebied ten zuiden van de lijn Eernewoude-Wartena.

Het boek is geschreven door E. Zandstra en een aantal medewerkers, die elk een of enkele hoofdstukken voor hun rekening nemen. E. Zandstra zelf schreef de hoofdstukken „Het jaar rond in het Princehof”, en „De Mensen”; D. Dijkstra: „Het Princehof als Natuurmonument”, en „Plantenleven”; G. A. Brouwer: „De vogels van het Princehof”, „Kalender van de bloei” en „Zoogdieren, Amphibiën, Reptielen”; Nanne Ottema: „Geschiedenis der Oude Venen”; M. Wiegersma: „De Geologie” en „Bij de kaarten”; en Dr P. Sipma: „Iets over de namen”; het boek sluit met een „Overzicht gewervelde dieren” van G. A. Brouwer en een „Voorlopige lijst, varens en zaadplanten” van D. v. d. Ploeg en Ir J. Vlieger.

Alle schrijvers zijn trouwe bezoekers en grondige kenners van het gebied en brengen dat op overtuigende wijze naar voren; vooral het hoofdstuk over de vogels heeft mij getroffen door een grote hoeveelheid wetenswaardige bijzonderheden, zoals je die in vele vogelboeken tevergeefs zult zoeken.

Van de Oude Venen bezit It Fryske Gea het Princehof en de Saiter- en enkele andere petten, een particulier natuurbeschermer heeft in het Oosten een flink stuk in bezit en een heel klein stukje is van de Vereniging tot Behoud van Natuurmonumenten; tezamen zijn op die manier een kleine 330 ha. gespaard. Dat is natuurlijk nog voor royale uitbreiding en afronding vatbaar en It Fryske Gea heeft nu het oog geslagen op de Wildlanden, fraaie blauwgraslanden langs de zuidrand. Daar dit boek een prachtig beeld geeft van de grote waarde van de „Oude Venen” zal het zeker in belangrijke mate bijdragen tot de verwezenlijking van deze uitbreidingsplannen.

J. W.

Dr H. C. REDEKE, *Hydrobiologie van Nederland*. Uitg. C. V. Uitgeverij D. de Boer Jr, Amsterdam. Geb. f 17.50.

Dr Redeke, de grote Nederlandse hydrobioloog en autoriteit op het gebied van wetenschappelijk-biologische Visserijkunde overleed kort voor de bevrijding (10 April 1945). Hij liet een onvoltooid manuscript achter voor een Handboek der Hydrobiologie van Nederland. Dit handschrift is, zover het de zoete wateren betreft met grote piëteit en deskundigheid door Redeke's trouwe, toegewijde medewerkster Mej. A. P. C. de Vos gecompleteerd en verzorgd, thans verschenen.

Het geeft een zeer uitvoerig en rijk geïllustreerd overzicht van de verschillende typen van zoete wateren in Nederland en een beschrijving van de planten- en diervormen uit alle groepen, die er in zijn aangetroffen.

J. Hs.

Dr W. M. KRUSEMAN, *Het „denkende” en handelende dier*. Uitgeverij Born N.V., Assen. Geb. f 6.50.

Uit de titel krijgt men de indruk, dat het in dit boek zal gaan over de dierpsychologie, d.w.z. de wetenschap, die zich bezighoudt met de leer der subjectieve verschijnselen bij het dier. Uit de inhoudsopgave ziet men echter, dat een belangrijk gedeelte ervan gewijd is aan zenuw- en zintuigfysiologie. Het gebruik van het woord reflexhandeling lijkt ons, vanuit psychologisch standpunt bezien, bepaald onjuist. Eveneens de opvatting (p. 121), dat de evolutieleer de grote kloof tussen mens en dier zou overbrugd hebben. Ref. meent, dat men, mede door het vergelijkend psychologisch onderzoek, hoe langer hoe meer tot de door prof. Buytendijk gehuldigde opvatting komt, die schreef: „In de eenvoudigste handelingen van de mens spreekt zijn persoonlijkheid, zodat niet de mens (of het kind) een hoger dier is plus nog iets, maar een totaal ander wezen”

Ondanks deze critische opmerkingen willen we toch gaarne de aandacht van onze lezers op dit boek vestigen, waarin vele interessante verschijnselen op heldere wijze besproken worden. Hopelijk verschijnt een nieuwe druk op beter papier.

v. d. H.